

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้วรรวมมือทางวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่กับท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ ปีที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ พร้อมกับสังเคราะห์รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของจังหวัดเชียงใหม่ จนสามารถสังเคราะห์แนวทางการยกระดับศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่อย่างยั่งยืน มีรายละเอียดของการศึกษาดังนี้

4.1 บริบทของการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยครั้งนี้ มี 5 ประเภทชุมชนท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 1) วิสาหกิจชุมชนกับการท่องเที่ยว 2) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 4) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 5) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยรายละเอียดของบริบทของการท่องเที่ยวแต่ละประเภทมีดังต่อไปนี้

4.1.1 บริบทของการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชนกับการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่

บริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกิจการของชุมชนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้าและการให้บริการของชุมชนในการที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้และสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยดำเนินการในลักษณะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้สมาชิกในชุมชนร่วมกันบริหารจัดการและเป็นเจ้าของกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกัน

จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นจังหวัดใหญ่เป็นี่ 2 ของประเทศไทยและมีชื่อเสียงในฐานะเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ จึงได้พยายามผลักดันให้ชุมชนสามารถสร้างรายได้และสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยผ่านการทำธุรกิจชุมชนอาศัยองค์ประกอบพื้นฐานหลักที่สำคัญคือ องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญคือ งานหัตถกรรม ผนวกกับลักษณะทางธรรมชาติและอุปนิสัยพื้นฐานเดิมของคนเชียงใหม่หรือคนพื้นเมืองที่มีจิตใจอ่อนโยน มีมิตรไมตรีกับผู้คนรอบข้างได้หล่อหลอมและถ่ายทอดออกมาในลักษณะของการทำธุรกิจเกี่ยวกับการให้บริการที่

สร้างความประทับใจให้กับลูกค้าและเป็นที่กล่าวขวัญกันอย่างกว้างขวางไปทั่วโลก กอปรกับการที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองที่มีนักท่องเที่ยวมาเยือนเป็นจำนวนมากในแต่ละปี จึงทำให้การดำเนินธุรกิจชุมชนในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนได้รับความสนใจจากชุมชนและมีการทำธุรกิจประเภทนี้เกิดขึ้นภายในชุมชนเป็นจำนวนมาก และการทำธุรกิจประเภทนี้นอกจากจะทำรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นแล้วยังเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมจังหวัดเชียงใหม่ และทำให้จังหวัดเชียงใหม่กลายเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญของไทย จากการศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่นกรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปเป็นบริบทของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกับการท่องเที่ยวจังหวัด ได้ดังนี้

1) วิสาหกิจชุมชนกับการสืบทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว

วิสาหกิจชุมชนของจังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะเป็นการที่สืบทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นงานที่สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดเชียงใหม่และเป็นจุดสนใจที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมและซื้อสินค้าเหล่านี้ จนสามารถทำรายได้ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนใน จังหวัดเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก โดยวิสาหกิจชุมชนกับการสืบทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่สำคัญ ได้แก่ การแกะสลัก การทอผ้า ประติมากรรม เช่น การปั้น ซึ่งเป็นงานที่ต้องอาศัยแรงงานที่มีทักษะและฝีมือซึ่งมีความเชี่ยวชาญและชำนาญ ผสมกับภูมิปัญญาของท้องถิ่นเพื่อที่จะทำให้ได้งานที่มีความละเอียดและประณีตและมีความสวยงาม จึงสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชนเพื่อซื้อผลิตภัณฑ์ดังกล่าว เช่น อีฐ คนโท สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น จนทำให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่จะเข้ามาเที่ยวชมและซื้อสินค้าเหล่านี้ในชุมชนจนทำให้มีการจัดงานเทศกาลการท่องเที่ยวประจำปีเกิดขึ้น

2) วิสาหกิจชุมชนกับการเที่ยวชมวิถีชีวิตชนบท

วิสาหกิจชุมชนกับการท่องเที่ยวในลักษณะนี้เป็นตัวอย่างของวิสาหกิจชุมชนที่พบมากในพื้นที่การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะบริเวณเขตพื้นที่ในชนบท กล่าวคือ หากเป็นพื้นที่ในชนบทที่อยู่ใกล้กับภูเขา แม่น้ำ ลำธาร ที่มีการประกอบวิสาหกิจชุมชนมักเกี่ยวข้องกับการล่องแพ ขี่ช้าง การล่องแก่ง ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสและเยี่ยมชมวิถีชีวิตของคนในชุมชนโดยผ่านกิจกรรมที่มีความสนุกและท้าทาย ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่เป็นภูเขาสูงและแม่น้ำที่เป็นเกาะแก่งตลอดจนได้มีโอกาสชมทิวทัศน์จากธรรมชาติที่เป็นภูเขา ชมการประกอบอาชีพของคนในชุมชน นอกเหนือจากการชมวิถีชีวิตของคนในชนบทดังกล่าวข้างต้น ยังมีวิสาหกิจชุมชนกับการเที่ยวชมวิถีชีวิตชนบทที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนโดยการพักกับ

ชาวบ้านแบบโฮมสเตย์ ซึ่งการท่องเที่ยวลักษณะนี้ปัจจุบันเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวใน จังหวัดเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก โดยได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในการประกอบอาชีพ การประกอบอาหาร การทานอาหาร การแต่งกาย ซึ่งเป็นที่นิยมและเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวในการเข้ามาสัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ดังกล่าว

4.1.2 บริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะทางวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ ถือได้ว่ามีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพราะมีการสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลานาน เนื่องมาจากจังหวัดเชียงใหม่ได้ถูกก่อตั้งมาเป็นระยะเวลายาวนานถึง 700 กว่าปี โดยพญามังราย ซึ่งเป็นปฐมกษัตริย์แห่งเมืองเชียงใหม่ โดยได้รับเอาวัฒนธรรมจากต่างถิ่นเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งยังได้รับวัฒนธรรมจากพระพุทธศาสนาเข้ามา จึงทำให้จังหวัดเชียงใหม่มีการผสมผสานหล่อหลอมวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่กลายเป็นวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตน จากการที่จังหวัดเชียงใหม่ตั้งอยู่ในภาคเหนือและมีอาณาเขตติดต่อกับเพื่อนบ้าน เช่น พม่า ทำให้มีชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่อพยพมาจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาอยู่บริเวณพื้นที่ภูเขาที่ราบสูงของจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ปาปากะฮอ กระเหรี่ยง อาข่า และละหู่ ซึ่งชนเผ่าเหล่านี้ก็มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง โดยวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของจังหวัดเชียงใหม่ที่โดดเด่น ได้แก่ วัฒนธรรมการพูด วัฒนธรรมการแต่งกาย วัฒนธรรมการแสดง สถาปัตยกรรม การปั้นและการประดิษฐ์ข้าวของเครื่องใช้ มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตนดังกล่าว ทำให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังคำขวัญของจังหวัดเชียงใหม่ที่ว่า “ดอยสุเทพเป็นศรี ประเพณีเป็นสง่า บุปผชาติล้วนงามตา นามล้ำค่านครพิงค์” เป็นคำขวัญประจำจังหวัดเชียงใหม่ ที่สะท้อนให้เห็นถึงประเพณีวัฒนธรรมอันงดงามของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวถือได้ว่าเป็นสถานที่ที่น่ายุของโลแห่งหนึ่ง

จากองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น เป็นปัจจัยทำให้จังหวัดเชียงใหม่ กลายเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งสืบเนื่องมาจากการมีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมและมรดกตกทอดกันมาเป็นระยะเวลาช้านาน จากการศึกษาการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีบริบทของการท่องเที่ยวที่อาศัยทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ จากการศึกษากรณีตัวอย่างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถสรุปเป็นบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ได้ดังนี้

1) วัฒนธรรมการกิน

คนเชียงใหม่มีวัฒนธรรมการกินที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ได้แก่ การทานข้าวเหนียวที่ใส่อยู่ในกระติบข้าวที่สานด้วยวัสดุพื้นบ้าน เช่น ใบตาล ใบมะพร้าว และไม้ไผ่เป็นต้น ซึ่งวัฒนธรรมนี้ได้แทรกซึมและสืบทอด เป็นวิถีชีวิตของคนเชียงใหม่และได้ถูกนำมาใช้ในการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวสามารถมาเรียนรู้และรับประทานอาหารพื้นเมืองของคนเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังมีอาหารพื้นเมืองของคนเชียงใหม่ ที่เกิดจากการเรียนรู้โดยอาศัยภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่สำคัญและมีชื่อเสียงสร้างรายได้ให้กับจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ การแปรรูปการทำขนม

2) วัฒนธรรมการแต่งกาย

ชาวเชียงใหม่มีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่รักสวยรักงาม ดังนั้น วัฒนธรรมการแต่งกายจึงออกมาดูสวยงาม นิยมแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองที่ทำมาจากผ้าฝ้าย ซึ่งเป็นพืชที่ปลูกในพื้นที่ภาคเหนือ ทำให้วัฒนธรรมการแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองเอง ได้สืบทอดและเป็นต้นนิยมของจังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนบุคคลอื่น ๆ ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ได้มีความสนใจเข้ารับการอบรมเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นเมือง วิธีการแต่งกายพื้นเมืองในงานประเพณีต่าง ๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ ตัวอย่าง ชุมชนด้าบลอนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหนึ่งในตัวอย่างที่สำคัญ ที่ชุมชนมีการทอผ้าพื้นเมืองจากผ้าฝ้ายโดยมีลวดลายของผ้าที่สวยงาม เป็นแหล่งเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว และผู้ที่สนใจทั่วไปเข้ามาเรียนรู้การทอผ้าฝ้าย และการแต่งกาย นอกจากนี้จากการที่จังหวัดเชียงใหม่มีชนเผ่า ได้แก่ ละหู่ อาข่า คะฉิ่น ปาปายกะยอ อาศัยอยู่ในแถบพื้นที่สูงของ จังหวัดเชียงใหม่ ชนเผ่าเหล่านี้ก็จะมีวัฒนธรรมการแต่งกายเป็นที่สวยงามซึ่งชาวเขาเหล่านี้ถือว่าเป็นประชากรของจังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้น วัฒนธรรมการแต่งกายจึงเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่า ซึ่งมีความสวยงามแปลกและเด่นของแต่ละชนเผ่า ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม

3) สถาปัตยกรรมด้านการสร้างบ้านเรือน

การสร้างบ้านเรือนของชาวเชียงใหม่มี 2 ลักษณะ คือ บ้านที่ทำด้วยไม้สัก และบริเวณจัวหลังคาบ้าน นิยมประดับด้วยกาแล ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของคนไทยล้านนาทางภาคเหนือ ส่วนอีกลักษณะคือบ้านที่ทำด้วยไม้ไผ่ ใบตองตึง ส่วนใหญ่บ้านประเภทนี้มักพบตามชนเมือง จากการที่คนเชียงใหม่บางส่วนมีบรรพบุรุษที่สืบเชื้อสายมาจากชนเผ่าเชียงตุงของพม่า ทำให้มีการนำเอาสถาปัตยกรรมการสร้างบ้านเรือนของพม่าเข้ามาผสมผสานกับไทยล้านนา และเป็นหนึ่งในตัวอย่างที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ ที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาและความประณีตบรรจงของสิ่งปลูกสร้างของคนเชียงใหม่ ในสมัย

โบราณการสร้างบ้านเรือนของไทยเงินจะมีใต้ถุนโล่ง หลังคาถายทรงปั้นหยา มุงด้วยดินนอ มีหน้าต่างด้านหน้าและด้านข้างที่มีข้อมูลเพื่อไว้สำหรับเปิดรับความเย็นในฤดูร้อน มีห้องครัวอยู่ด้านหลังบ้าน เสาบ้านนิยมสร้างด้วยหินหรือซีเมนต์เพื่อป้องกันปลวก ซึ่งสถานที่แห่งนี้สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม

4) วัฒนธรรมด้านการใช้ภาษา

คนเชียงใหม่มีการใช้ภาษาสื่อสารเป็นของตนเอง โดยเรียกภาษาที่ตนเองใช้สื่อสารว่า คำเมือง ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้กันมาช้านาน เมื่อสมัยอาณาจักรล้านนา และได้สืบทอดต่อกันมา

4.1.3 บริบทของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่

กระแสความนิยมของคนในปัจจุบันที่ได้หันมาใส่ใจในสุขภาพมากยิ่งขึ้น จึงทำให้การบริการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่ได้มีประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ได้มีการเอาใจใส่และมีการดูแลสุขภาพเพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้จากการหันมาออกกำลังกาย การวางแผนโบราณ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การรับประทานอาหารพืชผักสมุนไพรที่ปลอดสารพิษ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้เป็นแรงดึงดูดอันสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวและใช้บริการเกี่ยวกับสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ จากกรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปเป็นบริบทของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ได้ดังนี้

1) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในลักษณะของการส่งเสริมสุขภาพ กล่าวคือ เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้ใช้เวลาที่เหลือจากการมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่เปลี่ยนมาใช้บริการทางด้านสุขภาพ ซึ่งเป็นลักษณะของการส่งเสริมและดูแลสุขภาพให้มีความแข็งแรง ได้แก่ การมาเที่ยวพักผ่อนตามชนบทที่มีที่พักและให้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ เช่น พืช ผักสมุนไพร และปลอดสารพิษ การเรียนรู้เกี่ยวกับคุณประโยชน์ของพืชผักสมุนไพรแต่ละชนิด ซึ่งเมื่อนักท่องเที่ยวได้เข้ามาท่องเที่ยวที่ชุมชนแห่งนี้จะได้รับประทานอาหารและเครื่องดื่มสมุนไพรจากพืชผักสมุนไพรที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ ตลอดจนได้เรียนรู้เกี่ยวกับคุณประโยชน์ของพืชผักสมุนไพรดังกล่าวที่มีต่อร่างกาย จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวที่มีความใส่ใจต่อสุขภาพเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก

2) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในลักษณะของการบำบัดรักษาโดยอาศัยพืชผักสมุนไพรที่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวสามารถนำเอาสมุนไพรมาใช้ในการบำบัดรักษาโรคบางอย่างได้ เช่น โรคท้องอืดท้องเฟ้อ โรคท้องเสีย โรคร้อนในกระหายน้ำ เป็นต้น

4.1.4 บริบทของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่

สภาพพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีภูมิประเทศอันสวยงามประกอบไปด้วยภูเขา ใหญ่น้อยสลับซับซ้อนและโอบล้อมตัวเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนป่าเขา แม่น้ำ ลำธาร ที่อุดมสมบูรณ์ รวมถึงอากาศที่เย็นสบายตลอดทั้งปี โดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาวจึงเป็นจังหวัดที่มีผู้คนกล่าวขวัญถึงและหวังที่จะได้มีโอกาสมาเยือน และจากสภาพของภูมิประเทศที่สวยงามผนวกกับการมีทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ดังกล่าวได้ทำให้จังหวัดเชียงใหม่มีนักท่องเที่ยวมาเยือนเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ตามมาอย่างมากมาย โดยหนึ่งในกิจกรรมของการท่องเที่ยวที่สำคัญคือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ได้รับความนิยมและความนิยมจากนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาเยี่ยมชม จากการศึกษาการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ จากกรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปบริบทของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่

1) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น

นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสและเพลิดเพลินกับวิถีชีวิต และวิถีการทำนา ทำไร่ของคนไทยในสมัยดั้งเดิม เช่น การทำนา การปลูกข้าว การเบงหมูลุม การเลี้ยงกบ การเพาะเห็ด การปลูกข้าว การปลูกพืชผักสวนครัว โดยอาศัยภูมิปัญญา ท้องถิ่นตามวิถีแบบธรรมชาติ

2) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในลักษณะของการศึกษา

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการให้กับโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเรียนรู้ ทดลองทำ ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงที่มีอยู่กระจายไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ โดยที่ชุมชนเหล่านี้จะเป็นที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการทำการเกษตรหลักที่สำคัญ คือ การทำนา การปลูกพืชผักปลอดสารพิษ โดยนักท่องเที่ยวเมื่อเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมชุมชนการท่องเที่ยวแห่งนี้สามารถที่จะมาศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีการปลูกข้าว การทำนา เรียนรู้การปลูกพืชผักปลอดสารพิษ การเพาะเห็ด เรียนรู้สรรพคุณและคุณประโยชน์ของเห็ดแต่ละชนิด

4.1.5 บริบทของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่

การที่จังหวัดเชียงใหม่ได้ถูกก่อตั้งมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จึงขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ที่มีความโดดเด่น โดยเฉพาะโบราณสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง วัดวาอาราม ตลอดจนข้าวของเครื่องใช้ของคนในสมัยโบราณที่ได้ตกทอดและสืบทอดกันมา โดยมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ สิ่งเหล่านี้ได้ส่งเสริมให้จังหวัดเชียงใหม่ กลายเป็น

เมืองที่มีผู้คนจากทั่วสารทิศมีความสนใจและแวะเข้ามาเยี่ยมชม ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของจังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนโบราณสถาน โบราณวัตถุและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่ จนทำให้เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก การศึกษาการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาบริบทการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของ จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีความเหมาะสมและเกิดประโยชน์แก่กลุ่มเป้าหมายลักษณะของบริบทการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา เรื่องราวของเหตุการณ์สำคัญในอดีตของชุมชน เช่น การก่อตั้งเมือง วิถีชีวิตของคนในชุมชน ในอดีตเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ สภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนในสมัยโบราณโดยพิจารณา และวิเคราะห์จากซากของโบราณวัตถุ อาคารบ้านเรือนที่ได้รับอารยธรรมจากแหล่งใดบ้าง สร้างขึ้นมาสมัยใด เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่ได้ก่อตั้งมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานกว่า 700 ปี จึงทำให้มีโบราณสถานโบราณวัตถุ เมืองเก่าต่าง ๆ มากมาย ทั้งนี้จากการศึกษา กรณีตัวอย่างการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปบริบทของการท่องเที่ยวของประวัติศาสตร์ ของจังหวัดเชียงใหม่

4.2 ศักยภาพของชุมชนการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่

จากการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นกรณีศึกษาในการเข้าร่วมโครงการการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้ความร่วมมือทางวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่กับท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ ปีที่ 2 ในปี พ.ศ. 2557 จำนวน 5 ชุมชน ตามประเภทของการท่องเที่ยวจำนวน 5 ประเภท ได้แก่ 1) วิสาหกิจชุมชนกับการท่องเที่ยว 2) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 4) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 5) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ปรากฏว่าผลการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ ทั้ง 4 ด้าน ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้ชุดโครงการวิจัย ศักยภาพการบริหารจัดการด้านการตลาด และการบริหารจัดการด้านการผลิตและการให้บริการ เพิ่มขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับมาก แต่ศักยภาพการบริหารจัดการด้านการเงินและการบริหารจัดการด้านบุคลากรไม่มีการเปลี่ยนแปลง คืออยู่ที่ระดับปานกลาง (วิระศักดิ์ สมยานะ และคณะ, 2557)

ดังนั้นเพื่อเป็นการต่อยอดการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดเชียงใหม่ อย่างยั่งยืน คณะนักวิจัยจึงได้ทำการศึกษาศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมด ซึ่งจากการศึกษาสามารถวิเคราะห์ศักยภาพการ

บริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการด้านการผลิต การบริหารจัดการด้านการตลาด การบริหารจัดการด้านการเงิน และการจัดการองค์กร ตามประเภทของการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) วิสาหกิจชุมชนกับการท่องเที่ยว ตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่น 2) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 4) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 5) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 ศักยภาพของผู้นำและการจัดการองค์กร

จากการศึกษาศักยภาพของผู้นำและการจัดการองค์กรของชุมชนท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์การจัดการของผู้นำและการจัดการองค์กรตามตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงศักยภาพของผู้นำและการจัดการองค์กรของชุมชนท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	ประเภทการท่องเที่ยว	ระดับคะแนนของการประเมิน	ระดับศักยภาพ
1	การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	3.3	ปานกลาง
2	การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	3.2	ปานกลาง
3	วิสาหกิจชุมชนกับการท่องเที่ยว	3.2	ปานกลาง
4	การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	3.2	ปานกลาง
5	การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	3.13	ปานกลาง

ที่มา: จากการประเมิน

จากตารางที่ 4.1 แสดงผลของการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้นำและการจัดการองค์กรของชุมชนการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ศักยภาพของผู้นำและการจัดการองค์กรของชุมชนท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย ศักยภาพของผู้นำและการจัดการองค์กรของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ วิสาหกิจชุมชนกับการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ที่ 3.3, 3.2, 3.2, 3.2 และ 3.13 ตามลำดับ

4.2.2 ศักยภาพการบริหารจัดการด้านการเงินและบัญชี

จากการศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการด้านการเงินและบัญชีของชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการด้านการเงินและบัญชีตามตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงศักยภาพการบริหารจัดการด้านการเงินและบัญชีของชุมชนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	ประเภทการท่องเที่ยว	ระดับคะแนนของการประเมิน	ระดับศักยภาพ
1	การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	3.2	ปานกลาง
2	การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	3.2	ปานกลาง
3	วิสาหกิจชุมชนกับการท่องเที่ยว	3.1	ปานกลาง
4	การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	3.1	ปานกลาง
5	การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	3.1	ปานกลาง

ที่มา: จากการประเมิน

จากตารางที่ 4.2 แสดงผลของการวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารจัดการด้านการเงินและบัญชีของชุมชนการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ศักยภาพของด้านการเงินและบัญชีของชุมชนท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ มีศักยภาพของการเงินและการทำบัญชี ในส่วนของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วิสาหกิจชุมชนกับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ที่ 3.2, 3.2, 3.1, 3.1 และ 3.1 ตามลำดับ

4.2.3 ศักยภาพการบริหารจัดการด้านการตลาด

จากการศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการด้านการตลาดของชุมชนท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการด้านการตลาด ตามตาราง ที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แสดงศักยภาพการบริหารจัดการด้านการตลาดของการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	ประเภทการท่องเที่ยว	ระดับคะแนน ของการประเมิน	ระดับ ศักยภาพ
1	วิสาหกิจชุมชนกับการท่องเที่ยว	3.3	ปานกลาง
2	การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	3.3	ปานกลาง
3	การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	3.2	ปานกลาง
4	การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	3.2	ปานกลาง
5	การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	3.0	ปานกลาง

ที่มา: จากการประเมิน

จากตารางที่ 4.3 แสดงผลของการวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารจัดการด้านตลาดของชุมชนการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ศักยภาพของด้านตลาดของชุมชนท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ มีศักยภาพของการบริหารจัดการด้านการตลาด ในส่วนของของวิสาหกิจชุมชนกับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ที่ 3.3, 3.2, 3.0, 3.3 และ 3.2 ตามลำดับ

4.2.4 ศักยภาพการบริหารจัดการด้านการผลิตและการบริการ

จากการศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการด้านการผลิตและการบริการของชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการด้านการผลิตและการบริการตามตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงศักยภาพการบริหารจัดการด้านการผลิตและการให้บริการของชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	ประเภทการท่องเที่ยว	ระดับคะแนนของการประเมิน	ระดับศักยภาพ
1	การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	3.3	ปานกลาง
2	วิสาหกิจชุมชนกับการท่องเที่ยว	3.0	ปานกลาง
2	การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	3.0	ปานกลาง
4	การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	2.9	ปานกลาง
5	การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	2.9	ปานกลาง

ที่มา: จากการประเมิน

จากตารางที่ 4.3 แสดงผลของการวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารจัดการด้านการผลิตและการให้บริการของชุมชนการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ศักยภาพของด้านการผลิตและการให้บริการของชุมชนท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ มีศักยภาพของการผลิตและการบริการ ในส่วนของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ วิสาหกิจชุมชนกับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ที่ 3.3, 3.0, 3.0, 2.9 และ 2.9 ตามลำดับ

4.3 รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ โดยอาศัยการสำรวจความคิดเห็นของชุมชนการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ และการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ตลอดจนการลงพื้นที่เพื่อศึกษาบริบทการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถสังเคราะห์รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของจังหวัดเชียงใหม่ ได้ดังต่อไปนี้

4.3.1 รูปแบบวิสาหกิจชุมชนกับการท่องเที่ยว

จากการสำรวจความคิดเห็นของชุมชนการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชนที่เหมาะสมของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชุมชนการท่องเที่ยวของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่ารูปแบบการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชนที่เหมาะสมมากที่สุดคือ การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมทำกิจกรรมกระบวนการผลิตสินค้าร่วมกับคนในชุมชน ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.4

ตารางที่ 4.5 ตารางแสดงรูปแบบการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชนที่เหมาะสมของจังหวัดเชียงใหม่

ปัจจัยที่ประเมิน	ระดับคะแนน	ระดับความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD)
1. การท่องเที่ยวเพื่อศึกษา เรียนรู้การผลิตสินค้าที่ลงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น	2.6	ปานกลาง	0.50
2. การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนและซื้อสินค้าหรือบริการของชุมชน	2.9	ปานกลาง	0.60
3. การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมในการผลิตสินค้าร่วมกับคนในชุมชน	4.4	มาก	0.60

ที่มา: จากการประเมิน

จากตารางที่ 4.5 แสดง รูปแบบการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชนที่เหมาะสมของจังหวัดเชียงใหม่ โดยจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการลงพื้นที่เพื่อศึกษาบริบทการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชนของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถสังเคราะห์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวิสาหกิจชุมชนของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ได้ 2 รูปแบบคือ 1) ธุรกิจชุมชนเชิงหัตถอุตสาหกรรมเพื่อการท่องเที่ยว และ 2) การท่องเที่ยวในลักษณะของการศึกษาเรียนรู้ โดย ธุรกิจชุมชนเชิงหัตถอุตสาหกรรมเพื่อการท่องเที่ยวอยู่ในลักษณะของกิจการหรือธุรกิจที่ดำเนินการ โดยคนในชุมชนทำการผลิตสินค้าและบริการ ซึ่งสินค้าและบริการสามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวได้ โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเยี่ยมชมการผลิตสินค้าและบริการ ซื้อสินค้าและบริการ ตลอดจนเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนนั้น ๆ ได้ สำหรับการท่องเที่ยวในลักษณะการเรียนรู้จะเป็นการ

ท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าและบริการ โดยสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งจะมีศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การผลิตสินค้าและบริการภายในชุมชนนั้น ๆ

4.3.2 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากการสำรวจความคิดเห็นชุมชนการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชุมชนการท่องเที่ยวของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่ารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของจังหวัดเชียงใหม่ คือ การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน โดยมีคนในชุมชนเป็นแกนนำสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว โดยมีคะแนนความคิดเห็นอยู่ระดับมากที่สุดคิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.5

ตารางที่ 4.6 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่

ปัจจัยที่ประเมิน	ระดับคะแนน	ระดับความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD)
1. การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน	2.5	ปานกลาง	0.51
2. การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน โดยมีคนในชุมชนเป็นแกนนำสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว	4.5	มากที่สุด	0.56

ที่มา: จากการประเมิน

จากตารางที่ 4.6 แสดง รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษานวนคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการลงพื้นที่เพื่อศึกษารับทราบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถสังเคราะห์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ ได้ 3 รูปแบบคือ

1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อชมวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น อันประกอบไปด้วย วัฒนธรรมการแต่งกาย วัฒนธรรมการรับประทานอาหาร และสถาปัตยกรรม

2) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในลักษณะการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของของคนพื้นเมือง ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี การประกอบอาชีพ ตลอดจนวัฒนธรรมต่าง ๆ

3) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อชมวิถีชีวิตของชนเผ่า ได้แก่ ประเพณี วัฒนธรรม เพื่อชมวิถีชีวิตของชนเผ่า ได้แก่ ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การประกอบอาชีพ สภาพบ้านเรือน ของชนเผ่าต่าง ๆ

4.3.3 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เหมาะสมของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่

จากการสำรวจความคิดเห็นชุมชนการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เหมาะสมของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่ารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เหมาะสมมากที่สุดของจังหวัดเชียงใหม่ คือ การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมธรรมชาติและใช้เวลาส่วนหนึ่งในการศึกษาเรียนรู้การดูแลสุขภาพ โดยมิฉะนั้นความคิดเห็นอยู่ระดับมากที่สุดคิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.2

ตารางที่ 4.7 ตารางแสดงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เหมาะสมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

ปัจจัยที่ประเมิน	ระดับคะแนน	ระดับความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD)
1. การท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในที่พักผ่อนหรือนอกที่พักผ่อนอย่างถูกวิธี เช่น การนวด การอบ ประคบสมุนไพร การออกกำลังกาย	2.6	ปานกลาง	0.49
2. การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมธรรมชาติและใช้เวลาส่วนหนึ่งในการศึกษาเรียนรู้การดูแลสุขภาพ การบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ	4.2	มากที่สุด	0.85
3. การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมธรรมชาติและใช้เวลาส่วนหนึ่งในการบำบัดรักษาโรคตามแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน	3.3	ปานกลาง	0.81

ที่มา: จากการประเมิน

จากตารางที่ 4.7 แสดงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เหมาะสมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ผนวกกับการศึกษาความคิดเห็นของชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่และการลงพื้นที่เพื่อศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ สามารถสังเคราะห์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เหมาะสมกับจังหวัดเชียงใหม่ได้ 2 รูปแบบคือ

1) การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion Tourism) เป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งมาทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในที่พักรวมหรือนอกที่พักรวมอย่างถูกวิธี ตามหลักวิชาการและมีคุณภาพมาตรฐานอย่างแท้จริง เช่น การนวด อบ ประคบสมุนไพร การบริการสวดมนต์บำบัด (Aroma Therapy) และวารีบำบัด (Water Therapy) การอาบน้ำแร่หรือน้ำพุร้อน การฝึกกายบริหารท่าฤๅษี ดัดตน การฝึกปฏิบัติสมาธิแนวพุทธศาสนา การบริการอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ และอื่น ๆ โดยทั่วไป จึงมักนิยมการเดินทางไปท่องเที่ยวในชนบทต่างจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สวยงาม โดยจัดโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพที่หลากหลายบรรจุไว้ในโปรแกรมการท่องเที่ยวด้วย และเลือกพักรวมในสถานที่พักตากอากาศประเภทโรงแรมหรือรีสอร์ทที่มีศูนย์สุขภาพหรือศูนย์กีฬาให้บริการส่งเสริมสุขภาพที่มีมาตรฐานคุณภาพอย่างแท้จริง เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในสถานที่พักรวมนั้น ๆ จัดไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้น ในการให้บริการดังกล่าวแก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและผู้ให้บริการจึงต้องดำเนินการพัฒนาการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว และกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และได้มาตรฐานคุณภาพที่เหมาะสม การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพจึงถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับการนิยมนำไปใช้เป็นอย่างมาก และมีประโยชน์ในการสร้างจิตสำนึกต่อการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยวรวมทั้งการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมไปในตัวอีกด้วย

2) การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (Health Healing Tourism) เป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวไปรับบริการบำบัดรักษาสุขภาพการรักษายาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่มีคุณภาพมาตรฐานอย่างแท้จริง

4.3.4 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เหมาะสมของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่

จากการสำรวจความคิดเห็นชุมชนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชุมชนการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความเห็นว่ารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เหมาะสมของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ คือ การท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยว ได้เข้าร่วมทำกิจกรรมทางด้านการเกษตรและซื้อผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของชุมชน โดยมีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.6

ตารางที่ 4.8 แสดงรูปแบบที่เหมาะสมของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่

ปัจจัยที่ประเมิน	ระดับคะแนน	ระดับความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD)
1. การท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ด้านการทำเกษตรของชุมชน	2.7	ปานกลาง	0.53
2. การท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมทำกิจกรรมทางด้านการเกษตร และซื้อผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของชุมชน	4.6	มากที่สุด	0.50

ที่มา: จากการประเมิน

จากตารางที่ 4.8 แสดงรูปแบบที่เหมาะสมของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การลงพื้นที่เพื่อศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถสังเคราะห์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เหมาะสมของจังหวัดเชียงใหม่ คือ

- 1) การศึกษาเรียนรู้ที่อาศัยภูมิปัญญา คือ การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้วิธีการทำเกษตรแบบดั้งเดิมที่อาศัยภูมิปัญญาชาวบ้าน ตลอดจนมีโอกาสได้ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรร่วมกับคนในชุมชน
- 2) การศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกรให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรและใช้ชีวิตร่วมกับเกษตรกร
- 3) การจำหน่ายสินค้าและบริการทางด้านการเกษตรที่เชื่อมโยงเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมและศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของเกษตรกร สามารถ

ข้อผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่ได้นำมาแปรรูปและจัดจำหน่ายเป็นของใช้และของฝากให้กับญาติมิตร ตลอดจนคนรู้จักต่อไป

4.3.5 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่เหมาะสมของชุมชนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่

จากการสำรวจความคิดเห็นชุมชนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่เหมาะสมของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า รูปแบบที่เหมาะสมของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่คือ การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจนวัฒนธรรมของชุมชนในอดีตที่ผ่านมา โดยมีค่าคะแนนคะแนนความคิดเห็นเฉลี่ยระดับมากที่สุดคือ 4.7

ตารางที่ 4.9 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ที่เหมาะสมของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่

ปัจจัยที่ประเมิน	ระดับ คะแนน	ระดับ ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน(SD)
1. การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน	2.8	ปานกลาง	0.60
2. การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจนวัฒนธรรมของชุมชนในอดีตที่ผ่านมา	4.7	มากที่สุด	0.45

ที่มา: จากการประเมิน

จากตารางที่ 4.9 แสดงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่เหมาะสมของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การสำรวจความคิดเห็นของชุมชนท่องเที่ยวและการลงพื้นที่เพื่อศึกษาบริบทการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ สามารถสังเคราะห์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ ได้ดังต่อไปนี้

1) การศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ทรัพยากร โดยส่วนใหญ่จะเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวและมีความสนใจที่จะมาศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชุมชน เช่น ประวัติศาสตร์การก่อตั้งชุมชน บุคคลสำคัญในชุมชนในสมัยต่าง ๆ โบราณสถาน โบราณวัตถุ บ้านพัก ศิลาจารึก พิพิธภัณฑสถานในชุมชน ตัวอย่างสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่ เช่น เวียงท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอ

สันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหนึ่งในโบราณสถานสำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีประวัติการก่อตั้งมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานร่วมพันปี โดยมีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ซึ่งนักท่องเที่ยวได้เดินทางเข้ามาศึกษา ได้แก่ วัดสำคัญ เช่น วัดป่าเป้า วัดหนองส้ม วัดคูไม้แดง วัดต้นโพธิ์ เจดีย์ทรงระฆัง 8 เหลี่ยม ซึ่งถือเป็นโบราณสถานอันเก่าแก่และมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวสามารถมาศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยอาศัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่น ศิลปะ อาคารบ้านเรือน ของใช้ในอดีตของบรรดาผู้คนที่ยังอาศัยอยู่ในบริเวณนั้น ตัวอย่าง เวียงท่ากาน เป็นชุมชนที่สืบเชื้อสายมาจากไทลื้อ โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นบันทึกความเป็นมาของชาวไทลื้อ ภาษาพูด การแต่งกายที่ยังคงปรากฏหลงเหลืออยู่ในชุมชน จนทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวไทลื้อในเวียงท่ากาน

2) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในลักษณะของศูนย์เรียนรู้ โดยจังหวัดเชียงใหม่มีศูนย์เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งก่อตั้งขึ้นและเป็นแหล่งที่นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมชมและทำกิจกรรมขณะเข้ามาท่องเที่ยว เช่น ที่ชุมชนบ้านป่าตาล อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีศูนย์การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ด้านภูมิปัญญาในการปั้นดินเผาที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษด้วยวิถีชีวิตความเป็นอยู่และความเชี่ยวชาญทางงานศิลปะและงานฝีมือของชุมชน ทำให้สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะที่ทรงคุณค่าจึงเป็นจุดดึงดูดที่ทุกคนอยากจะเข้ามาเรียนรู้และท่องเที่ยว และถือว่าเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่นประเภทงานประติมากรรมดินเผาที่ถูกสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาช้านาน ประกอบกับปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบและลวดลายของประติมากรรมดินเผาให้มีความแตกต่าง สวยงาม และทันสมัยมากยิ่งขึ้น จึงทำให้มีผู้คนหลากหลายเข้ามาศึกษาเยี่ยมชมหมู่บ้าน และถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะของศูนย์การเรียนรู้ที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ ที่เป็นจุดรวมของการเรียนรู้ประเภทงานประติมากรรมดินเผาทำมือของจังหวัดเชียงใหม่ หรือตัวอย่างของศูนย์การเรียนรู้อีกหนึ่งแห่งของจังหวัดเชียงใหม่ ที่นักท่องเที่ยวนิยมเข้าไปศึกษาเรียนรู้คือ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีสถานที่สำคัญ ได้แก่ โบราณสถาน เช่น ถ้ำหลวงเชียงดาว ที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่น่าสนใจ และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชน

4.4 แนวทางการพัฒนาเพื่อยกระดับศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ อย่างยั่งยืน

จากการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ 1) วิสาหกิจชุมชนกับการท่องเที่ยว 2) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 4) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 5) การท่องเที่ยววัฒนธรรม และการ

ระดมความคิดเห็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิจัยร่วมกับคนในชุมชน อีกทั้งยังรวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถสังเคราะห์ออกมาเป็นแนวทางการยกระดับศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ อย่างยั่งยืน แยกตามประเภทของการท่องเที่ยว อันประกอบไปด้วย แนวทางการเตรียมความพร้อมของทุนมนุษย์ต่ออุปทานการท่องเที่ยว แนวทางการรักษาศักยภาพและฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน และกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

4.4.1 การท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชนตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่

1) แนวทางการเตรียมความพร้อมของทุนมนุษย์ต่ออุปทานการท่องเที่ยวเชิงวิสาหกิจชุมชน

จากการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชนตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นของการบริหารจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ การบริหารจัดการองค์กร การบริหารจัดการด้านการตลาด การบริหารจัดการด้านการเงิน และการบริหารจัดการด้านการผลิตการให้บริการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1) ศักยภาพของผู้นำและบริหารจัดการองค์กร

ควรมีการสนับสนุนและจัดรูปแบบการจัดการการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่นอย่างชัดเจน โดยมีการสร้างทัศนคติที่ดีให้กับคนรุ่นต่อไป โดยชี้ให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์และกิจกรรมที่ทำนั้นสามารถเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม และสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวได้ ขณะเดียวกันชุมชนควรจัดระบบการบริหารจัดการภายในกลุ่มให้มีความชัดเจน ได้แก่ การจัดแบ่งหน้าที่คนในการทำงานให้มีความชัดเจน จัดคนเข้าทำงานให้มีความเหมาะสมกับความรู้และความสามารถ ปลูกฝังการมี Service mind ให้กับคนในชุมชนที่มีหน้าที่จัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีการสร้างเครือข่ายกับชุมชนการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชนอื่นเพื่อที่จะได้แลกเปลี่ยนและช่วยเหลือกันในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน

1.2) ศักยภาพด้านการเงินและบัญชี

ชุมชนการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน การจัดทำบัญชีให้มีระบบเพิ่มขึ้น โดยแสดงรายรับและรายจ่าย ทำบัญชีให้ได้มาตรฐาน มีการคิดต้นทุนและผลตอบแทน ตลอดจนปรับเปลี่ยนทัศนคติเพียงอาชีพเสริม จึงไม่ได้ให้ความสนใจต้นทุน แต่เน้นปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยว แต่ไม่ได้คำนึงถึงรายจ่ายที่แท้จริง จึงก่อให้เกิดการขาดทุนในระยะยาว

ชุมชนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ควรนำเอาข้อมูลตัวเลขของการบันทึกรายการทางการเงินบัญชีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยนำมาใช้วิเคราะห์หาต้นทุนและผลกำไรของกิจการจริงที่เกิดขึ้น อันจะนำไปสู่การวางแผนการลงทุนตลอดจนการใช้จ่ายเงินในการ

ลงทุนของกิจการได้ถูกทิศทาง ซึ่งจะทำให้ธุรกิจไม่ประสบปัญหาการขาดทุนจนไม่สามารถอยู่รอดได้

1.3) ศักยภาพด้านการตลาด

ชุมชนควรมีช่องทางในการโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางวิถีชุมชนตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่น มีการทำการประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ ขณะเดียวกันควรหาโอกาสเข้าไปทำกิจกรรมกับหน่วยงานของภาครัฐในการออกร้านเพื่อแนะนำสินค้าและบริการ ตลอดจนสถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชน นอกจากนี้ควรมีการสำรวจความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมชุมชนอย่างสม่ำเสมอเพื่อที่จะได้นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการทำงานของชุมชนการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น

1.4) ศักยภาพด้านการผลิต/การให้บริการ

ควรให้ชุมชนจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีช่องทางเลือกในการทำกิจกรรมเมื่อเข้ามาเที่ยวในชุมชน ขณะเดียวกันโปรแกรมการท่องเที่ยวที่กำหนดขึ้นควรคงความเป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์ของชุมชน ไม่ดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงไปจากวิถีของชุมชน ตัวอย่าง การผลิตสินค้าและบริการที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวจะต้องไม่ดัดแปลงหรือออกแบบไปตามกระแสความนิยมของคนมากเกินไปจนทำให้ไม่เหลือความเป็นอัตลักษณ์ของสินค้า การให้บริการก็ควรคงสภาพของความเป็นล้านนา เช่น การให้บริการที่นักในลักษณะของ Home stay ก็ควรเป็นบ้านพักที่เป็นของเจ้าของบ้านที่คงสภาพเดิมไม่ต้องดัดแปลงบ้านพักให้เป็นสไตล์แบบใหม่ที่ต่างไปจากรูปแบบเดิม การต้อนรับภาษาที่ใช้ในการสื่อสารก็ควรจะเป็นภาษาคำเมือง ไม่เปลี่ยนแปลงไปใช้ภาษาต่างประเทศ ทำให้เกิดการเสียเอกลักษณ์ของตนเอง

ควรจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความชัดเจนแสดงถึงจุดที่น่าสนใจ ซึ่งนักท่องเที่ยวควรไปหรือเมื่อมาถึงชุมชน และแผนที่การท่องเที่ยวดังกล่าวควรเชื่อมโยงจุดท่องเที่ยวกับชุมชนอื่น โดยแผนที่การท่องเที่ยวควรทำเป็นทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

การเตรียมความพร้อมของมัคคุเทศก์ให้มีความพร้อมและความสามารถในการสื่อสารได้หลายภาษา โดยคัดเลือกบุคลากรในชุมชนที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นมัคคุเทศก์ของชุมชนได้ ได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้ ฝึกฝนทักษะในการใช้ภาษาสำหรับการติดต่อสื่อสาร เพื่อให้บริการในการต้อนรับนักท่องเที่ยว แนะนำเล่าเรื่องราวของชุมชนให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน ตลอดจนให้คำแนะนำในด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว

ควรมีการแลกเปลี่ยนและระดมความคิดเห็นระหว่างชุมชนการ
ท่องเที่ยวและผู้เชี่ยวชาญในการดึงเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนมาสร้างเป็นกิจกรรมเพื่อ
กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเที่ยวในชุมชน เช่น ใช้ตัวผลิตภัณฑ์ในชุมชนเป็นตัวนำในการ
ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชน เป็นต้น

2) แนวทางการรักษาสภาพและฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวิสาหกิจชุมชน ของชุมชน

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิจัย
ผู้เชี่ยวชาญและชุมชน ในประเด็นของแนวทางการรักษาสภาพและดูแลฐานทรัพยากรการ
ท่องเที่ยวของชุมชน สรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1) สำรวจศักยภาพและฐานทรัพยากรการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน โดย
ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐร่วมกับผู้เชี่ยวชาญร่วมกันสำรวจว่าในชุมชนมีทรัพยากรที่จะนำมาใช้
ในการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชนอะไรบ้าง เช่น มีผลิตภัณฑ์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ งานหัตถอุตสาหกรรม
พืช ผัก ผลไม้ ที่สามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของชุมชน โดยสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยว
เข้ามาเที่ยวในชุมชน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสำรวจจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐ ได้ทำการวิเคราะห์และใช้เป็นแนวทางเพื่อหาวิธีการและมาตรการใน
การที่จะรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านั้น ขณะเดียวกันยังจะช่วยทำให้คนในชุมชนได้ทราบ
ของดีที่ชุมชนของตนมีอยู่ และเกิดความรักและการหวงแหนทรัพยากรเหล่านั้นที่บรรพชนได้มอบ
ไว้ให้กับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ที่สามารถนำมาสร้างเป็นมูลค่าของการ
ท่องเที่ยวและก่อให้เกิดรายได้ ตลอดจนอาชีพกับคนในชุมชน

2.2) ทำการจดลิขสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญาที่สำรวจและค้นพบ เพื่อ
ป้องกันการลอกเลียนแบบ ขณะเดียวกันชุมชนจะต้องช่วยเหลือและคอยสอดส่องดูแลไม่ให้มีการ
นำเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านี้ไปใช้ในทางที่ผิด และเป็นผลประโยชน์ทางการค้าแก่บุคคล
ใดบุคคลหนึ่งที่ไม่ใช่เจ้าของลิขสิทธิ์ทางปัญญาดังกล่าว

2.3) สร้างความรู้และความเข้าใจ ตลอดจนทัศนคติของคนในชุมชนให้
มองเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะการปลูกฝังความรัก
และความหวงแหนในการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนตัวแทนของหมู่บ้านจะต้องมี
การจัดเวที เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์
ทรัพยากรไว้

2.4) จัดตั้งคณะกรรมการกลางทำหน้าที่ดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน โดยคณะกรรมการกลางประกอบไปด้วย ตัวแทนของคนในชุมชนที่มีความรู้ในการดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยววิสาหกิจของชุมชน มีตัวแทนจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วยดูแลและรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน

2.5) สร้างเครือข่ายกับชุมชนใกล้เคียงที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเหมือนกัน ตลอดจนร่วมกับหน่วยงาน ภาครัฐ เครือข่ายภาครัฐ โดยการช่วยเหลือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อันจะทำให้การดูแลและรักษาฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เพราะบางครั้งพลังในการขับเคลื่อนเพื่อดูแลและรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนอาจมีไม่เพียงพอ จำเป็นที่จะต้องมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยดูแลและเสริมหนุน เพื่อให้การดูแลฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ

3) กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน

3.1) การสร้างความรู้และความเข้าใจให้แก่คนในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชนว่าเป็นสิ่งที่ดีก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่ดีก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน ได้แก่ ทำให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักชุมชนเพิ่มขึ้น เมื่อรู้จักชุมชนเพิ่มก็จะเข้ามาเที่ยวมาใช้บริการภายในชุมชน อันจะช่วยก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชน ช่วยสร้างงานให้แก่คนในชุมชน ทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น หากชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว ก็จะช่วยทำให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชนมีความเป็นไปได้สูง

3.2) กระตุ้นและส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชนที่ยังคงเอกลักษณ์ของชุมชนไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน กล่าวคือให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนที่เหมือนกัน เพื่อจะได้ช่วยกันกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชนในอันที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

3.3) มีการจัดตั้งกลุ่มการบริหารจัดการในลักษณะของกลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อหลายกลุ่มในชุมชน โดยมีตัวแทนของแต่ละกลุ่มมาช่วยเป็นกรรมการกลางเพื่อวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว และทำหน้าที่ในการจัดการรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชนอย่างเป็นธรรม ขณะเดียวกันคณะกรรมการทำหน้าที่สอดส่องดูแลและควบคุมการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชนให้เป็นไปตามวิถีของชุมชนไม่มีการดัดแปลง หรือแก้ไขให้เปลี่ยนไปจากเดิม

4.4.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1) แนวทางการเตรียมความพร้อมของทุนมนุษย์ต่ออุปทานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญที่ขับเคลื่อนและสามารถทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนประสบความสำเร็จหรือไม่ ประการแรกชุมชนจะต้องพิจารณาว่าคนในชุมชนมีความมุ่งมั่น ตั้งใจทำงานด้านการท่องเที่ยวในระดับใด ที่สำคัญต้องมีใจรักในการให้บริการ (Service mind) หรือ มีความรู้และความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวมากขึ้นหรือไม่ โดยการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญประกอบไปด้วย ศักยภาพของผู้นำและการบริหารจัดการองค์กร ศักยภาพการบริหารจัดการด้านการเงิน ศักยภาพการบริหารจัดการด้านการผลิตและการให้บริการ และศักยภาพการบริหารจัดการด้านการตลาด

1.1) ศักยภาพของผู้นำและการบริหารจัดการองค์กร

จากการศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนท้องถิ่นในประเด็นของผู้นำและการบริหารจัดการองค์กรพบว่า คณะกรรมการซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้นำขาดการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบด้านการดำเนินงานที่มีความชัดเจน จึงทำให้มีการดำเนินงานส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของประธาน ขาดความรู้และความเข้าใจในการทำธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ขาดการติดตามและการประสานงานระหว่างสมาชิกของชุมชนการท่องเที่ยว ดังนั้นแนวทางการเตรียมความพร้อมของทุนมนุษย์ต่ออุปทานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในส่วนของผู้นำและการบริหารจัดการองค์กร คือ ชุมชนควรจัดระบบบริหารจัดการภายในกลุ่มให้มีความชัดเจน ได้แก่ การจัดแบ่งหน้าที่คนในการทำงานให้มีความชัดเจน จัดคนเข้าทำงานให้มีความเหมาะสมกับความรู้และความสามารถ ปลูกฝังให้มีใจรักในการให้บริการ ให้กับบุคลากรของชุมชนที่ทำหน้าที่ให้คำแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการกำหนดกฎกติกาของการเข้าเยี่ยมชม สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ประธานกลุ่มท่องเที่ยวควรปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของตนเองจากเดิมที่ต้องเข้าไปทำงานทุกส่วนในกรณีที่สมาชิกกลุ่มไม่รับผิดชอบงาน เปลี่ยนเป็นการติดตามงานและกระตุ้นบ่อย ๆ ร่วมกับการลงมือทำด้วยกันแทน โดยต้องแสดงให้เห็นว่าสมาชิกกลุ่มทุกคนมีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน นอกจากนั้นแล้วควรกำหนดแผนการทำงานไว้อย่างต่อเนื่องล่วงหน้า พร้อมกับชี้แจงให้ทุกคนทราบโดยทั่วกัน ซึ่งแผนการทำงานไม่จำเป็นต้องระบุวันที่ชัดเจน แต่อาจกำหนดเป็นสัปดาห์ในแต่ละเดือนเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการทำงาน

นอกจากนี้แล้วชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรมีการปรับรูปแบบโครงสร้างขององค์กร โดยเฉพาะตัวผู้นำของชุมชนการท่องเที่ยว หากชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใดมีผู้นำที่รวบอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ ชุมชนจะต้องมีการปรับโครงสร้างโดยให้บุคลากรภายนอกอาจจะเป็นตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเข้าร่วมเป็นพันธมิตรในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนเพื่อลดทอนอำนาจของผู้นำ

ชุมชนท่องเที่ยวต้องรู้จักวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนของตนเองว่าตนเองมีความพร้อมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวระดับใด ได้แก่ ต้องสำรวจว่าชุมชนมีความพร้อมและความต้องการที่จะขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือไม่ การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาจากกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือมาจากคนในชุมชนทั้งหมด ขณะเดียวกันจะต้องพิจารณาว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนมีหรือไม่ หากมีคนในชุมชนพร้อมใจกันที่จะใช้ทรัพยากรเหล่านั้นมาเป็นองค์ประกอบในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมหรือไม่ ขณะเดียวกันชุมชนจะต้องเข้าใจและสามารถจัดระดับศักยภาพการท่องเที่ยวของตนเองได้ว่าชุมชนของตนดำเนินการท่องเที่ยวระดับใด ได้แก่ 1) ระดับเริ่มพัฒนา คือ กำลังจะเริ่มดำเนินการท่องเที่ยว กำลังศึกษาสำรวจเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยว 2) ระดับกำลังพัฒนา คือ ระดับที่ได้เริ่มดำเนินการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแล้วมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนแล้ว และทางชุมชนก็ได้ทำการปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยว 3) ระดับพัฒนาเต็มรูปแบบ หมายถึงชุมชนการท่องเที่ยวที่ได้ทำการพัฒนาการท่องเที่ยวมาเป็นระยะเวลายาวนานและได้ทำการปรับปรุงอย่างเต็มรูปแบบกล่าวคือ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความพร้อมสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และชุมชนการท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าวนี้สามารถเป็นต้นแบบของการศึกษาเรียนรู้ให้กับชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่อื่นได้

1.2) การบริหารจัดการด้านการเงิน

ชุมชนการท่องเที่ยวโดยเฉพาะผู้นำจะต้องเรียนรู้และเข้าใจถึงการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนด้านการท่องเที่ยวที่จะช่วยให้ธุรกิจอยู่ได้อย่างยั่งยืน หากผู้นำสามารถเรียนรู้และเข้าใจถึงการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน ก็จะช่วยให้ธุรกิจสามารถวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมและก่อให้เกิดการใช้ต้นทุนน้อยที่สุด โดยปัจจัยที่จะสามารถบอกถึงความสำเร็จของธุรกิจได้นั้นประกอบด้วย ปัจจัยด้านการบริหารจัดการผลิต คือ ธุรกิจต้องทราบว่าจะผลิตอะไร ผลิตอย่างไร การตลาดคือ ทราบความต้องการของลูกค้าว่าต้องการสินค้าและบริการแบบไหน โดยการประกอบธุรกิจชุมชนสิ่งสำคัญที่ผู้ประกอบการทุกคนต้องให้

ความสำคัญคือต้นทุน โดยต้นทุนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยบอกได้ว่าธุรกิจของผู้ประกอบการจะมีโอกาสอยู่รอดมากน้อยแค่ไหน หากต้องเผชิญกับการแข่งขันที่แท้จริงในตลาดธุรกิจ การทราบต้นทุนที่แท้จริงจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถกำหนดรายละเอียดและออกแบบงานทางธุรกิจให้เหมาะสมเข้ากันได้กับรูปแบบการขายสินค้ากับการประกอบกิจการ

ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ควรฝึกการจัดทำบัญชีให้มีระบบเพิ่มขึ้น โดยแสดงรายรับ รายจ่าย ทำบัญชีให้ได้มาตรฐาน มีการคิดต้นทุน และผลตอบแทน และปรับเปลี่ยนทัศนคติว่าการท่องเที่ยวเป็นเพียงอาชีพเสริม จึงไม่ได้ให้ความสนใจต้นทุน แต่เน้นปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยว แต่ไม่ได้คำนึงถึงรายจ่ายที่แท้จริง จึงก่อให้เกิดการขาดทุนในระยะยาว

1.3) การบริหารจัดการด้านการผลิตและการให้บริการ

การบริหารจัดการด้านการผลิต ได้แก่ การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว โดยจะต้องฝึกให้ชุมชนมีความรู้และความชำนาญในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเอง กล่าวคือมีการนำเอาโปรแกรมการท่องเที่ยวที่จัดทำไว้มาและสร้างปรับเปลี่ยน โปรแกรมขึ้นใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีให้ดียิ่งขึ้นมีความหลากหลาย เน้นรายละเอียดมากขึ้น และนำกิจกรรมในชุมชนมาเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมการท่องเที่ยว นอกจากนี้ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องฝึกหัดนำโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายจัดทำกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ครบทั้ง 12 เดือน ขณะเดียวกันจะต้องจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ให้โอกาสแก่นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมมากขึ้น เช่น การปลูกข้าว การทอผ้า การทำอาหาร การบวชป่า และการจักสาน เป็นต้น

ชุมชนควรเตรียมความพร้อมในการใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ฝึกฝนการใช้ภาษาทั้งไทยและอังกฤษให้มีความคล่องแคล่ว ถูกต้อง โดยมีการฝึกภาคปฏิบัติประจำท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ให้มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวให้ดีขึ้น ฝึกภาคปฏิบัติของชุมชนให้มีความรู้และความเข้าใจในการนำเสนอสิ่งที่น่าสนใจของชุมชนมานำเสนอหรือบรรยายเรื่องราวให้นักท่องเที่ยวทราบอย่างถูกต้องและชัดเจน ควรมีการพัฒนาคนรุ่นใหม่ ได้แก่ เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นภาคีท้องถิ่นให้มากขึ้น(มีการอบรมให้ความรู้ด้านวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ของชุมชน) ให้มีความรู้ความเข้าใจ เพื่อสานต่อกิจกรรมของชุมชน

1.4) การบริหารจัดการด้านการตลาด

กลุ่มท่องเที่ยวควรนำเสนอจุดเด่นที่เป็นจุดสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเป็นหลัก ส่วนการบริการอื่น ๆ ให้เป็นกิจกรรมเสริม นอกจากนี้กลุ่มควรจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ควรมีหลากหลายโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อที่จะนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้เลือกบริการตามความชอบและความสนใจ อีกทั้งโปรแกรมการท่องเที่ยวควรเน้นความเป็นไปได้ที่จะมีกิจกรรมในชุมชนให้มากที่สุด ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ กับชุมชน เช่น การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวตลอดวัน อย่างหลากหลายกิจกรรมมากขึ้น เช่น การชมโบราณสถาน สวนเกษตรฟาร์มเห็ดและศูนย์การเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชน และยังได้ชมการแสดงศิลปวัฒนธรรมในช่วงเย็นพร้อมทานอาหารค่ำ เป็นต้น

ขณะเดียวกันการที่ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเปิดโอกาสให้คนข้างนอกเข้ามาเป็นพันธมิตรคู่ค้าเพื่อร่วมขับเคลื่อนการท่องเที่ยว เช่น สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ โดยพันธมิตรที่เข้ามาเป็นคู่ค้าทางการท่องเที่ยวกับชุมชนจะต้องมีความรู้และความเข้าใจในบริบทของการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ๆ เพราะจะทำให้สามารถเลือกนักท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสม และตรงกับความต้องการที่แท้จริงของนักท่องเที่ยวเหล่านั้นที่มีความต้องการจะมาเที่ยวในชุมชนนั้น ๆ ขณะเดียวกันชุมชนการท่องเที่ยวจะต้องมีการกำหนดระเบียบ ปฏิบัติ เงื่อนไขด้านการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับพันธมิตรคู่ค้า เช่น การจัดสรรผลประโยชน์ให้กับชุมชน การจัดโปรแกรมหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมหรือก่อให้เกิดความเสียหายด้านอัตลักษณ์หรือวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน

2) แนวทางการรักษาสภาพและดูแลฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

จากการศึกษาศักยภาพในการดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมปรากฏว่าอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นนักวิจัย ผู้เชี่ยวชาญและชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ ได้ทำการระดมสมองในประเด็นของแนวทางการรักษาสภาพและดูแลฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน สรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1) สำรวจศักยภาพและฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน โดยชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญร่วมกันสำรวจว่าในชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทใดบ้าง และให้ทำการจัดแยกประเภททรัพยากรการท่องเที่ยว

ออกเป็นหมวดหมู่ เช่น เป็นประเภทโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปะ ประเพณี สถาปัตยกรรม การแต่งกาย และสิ่งปลูกสร้าง เป็นต้น

2.2) สร้างความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติของคนในชุมชนให้มองเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมในชุมชน โดยเฉพาะการปลูกฝังความรักและความหวงแหนในมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดและมอบไว้ให้กับชุมชน ผู้นำชุมชน ตัวแทนของหมู่บ้านร่วมกับชุมชนจะต้องมีการจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการสร้างเสริมความรู้และความเข้าใจในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น มีการจัดกิจกรรมสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาวัฒนธรรมของชุมชนเป็นระยะ ๆ ตลอดทั้งปี เพื่อให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอันจะก่อให้เกิดความรักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมของชุมชน

2.3) ต้องเตรียมคนที่จะทำหน้าที่ดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยอาจจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการกลางของชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลและรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งอยู่ในวาระ 2 ปี คณะกรรมการกลางควรประกอบด้วยตัวแทนของคนในชุมชนที่มีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนและเป็นผู้ที่มีความเสียสละตลอดจนเวลาที่เพียงพอในการจะมาช่วยดูแล และจัดการเกี่ยวกับการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว และมีตัวแทนจากคนภายนอก เช่น หน่วยงานภาครัฐ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาเป็นที่ปรึกษาในการดูแลและรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน มีการจัดเตรียมงบประมาณที่จะใช้ในการดูแลและรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยงบประมาณส่วนหนึ่งควรจัดสรรมาจากรายได้จากการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมศิลปวัฒนธรรมของชุมชน สำหรับการดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวจะต้องไม่ทำการดัดแปลงทรัพยากรการท่องเที่ยวให้แตกต่างไปจากของเดิม ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ ไม่ควรปรับเปลี่ยนหรือดัดแปลงให้แตกต่างไปจากของดั้งเดิม ประเพณีหรือวัฒนธรรมก็ควรรูปแบบดั้งเดิมอย่าได้เอาพฤติกรรมหรือลักษณะของคนสมัยใหม่ที่นิยมความง่าย สะดวกสบายแต่ขาดซึ่งความประณีตเข้ามามีอิทธิพลและเอาใช้ในการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้ต่างไปจากเดิม

การวางแผนการดำเนินงาน โดยนำเอาความคิดเห็นของคนในชุมชนมาทำการวางแผนการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีความคุ้มค่าแต่ไม่ได้ทำลายเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน โดยมีการวางแผนการใช้คน งบประมาณ ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุด

(1) จัดโครงการนำร่องเพื่อเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมให้คนในชุมชนได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยมีเทคนิคคือทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกันทั้งที่เป็นผลประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและ

ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น การประกาศเกียรติคุณ การยกย่อง ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนให้เห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

(2) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการที่จะรักษาหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ดูแลสอดส่อง ในอันที่จะรักษาสถานทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน เช่น รูปแบบเครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายทางวิชาการ เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยเครือข่ายทางวิชาการ ควรประกอบไปด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากหน่วยงาน สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่ จะสามารถให้คำแนะนำทางด้านการวิชาการในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ไว้ สำหรับเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวควรมาจากตัวแทนของ หน่วยงานภาคเอกชน เช่น บริษัททัวร์ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในฐานะเป็นตัวกลางที่จะนำ นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน จะต้องมีความรู้ความเข้าใจและให้ความร่วมมือกับชุมชนในอันที่จะ ไม่ให้นักท่องเที่ยวกระทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการทำลายวัฒนธรรมของชุมชน

(3) มีการทบทวนการดำเนินงานทบทวนข้อดี ข้อเสีย ข้อผิดพลาด แล้วนำมาปรับปรุงเพื่อลดการเกิดข้อผิดพลาดในการทำงานโดยชุมชน โดยเฉพาะคณะกรรมการ หน่วยงานของท้องถิ่นจะต้องนำเอาผลการดำเนินงานมาทบทวนทุกครั้งเพื่อหาข้อบกพร่องในการทำงานมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ขณะเดียวกันผลสำเร็จที่ได้ก็จะต้องรักษาเอาไว้

(4) การกำหนดมาตรการในการดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่เป็นวิถีของชุมชน อย่าเอามาตรการของหน่วยงานภายนอกหรือหน่วยงานภาครัฐที่ไม่เข้ากับวิถี ชีวิตของชุมชนเข้ามาใช้ เพราะอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยไป เปลี่ยนวิถีชีวิตของชุมชนให้แตกต่างไปจากเดิม

3) กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

จากการศึกษาและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ สภาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ นักวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ นโยบายภาครัฐต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่นจะต้องประสานความร่วมมือกันในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์และ รักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน โดยทางหน่วยงานท้องถิ่น เช่น องค์การปกครองส่วน ท้องถิ่นจะต้องบรรจุแผนในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนไว้ในเทศบัญญัติและมีการ จัดสรรงบประมาณในการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ตลอดจนมีการ

จัดตั้งคณะกรรมการที่จะทำหน้าที่ดูแลฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกับตัวแทนภาคประชาชนของชุมชน

ในช่วงปี พ.ศ. 2555-2559 ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดรณรงค์การท่องเที่ยววิถีไทย วิถีชุมชน โดยมีนโยบายที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยวชุมชนจากความเป็นวิถีไทย โดยการเลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อมไปสู่กระบวนการในการทำการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โดยมีสมาคมไทยอนุรักษ์เป็นแกนหลักในการผลักดันและขับเคลื่อนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจากการศึกษาได้มีชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่คือ ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านไร่กอกอิง ได้สมัครเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับนักวิจัยและภาคีเครือข่ายได้แก่ ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ 8 ชุมชน ในการที่จะผลักดันการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งถือว่าเป็นก้าวสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ที่จะให้ความร่วมมือและจะช่วยเหลือกันในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม

4.4.3 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

1) แนวทางการเตรียมความพร้อมของทุนมนุษย์ต่ออุปทานการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

จากการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ในประเด็นของศักยภาพของผู้นำและการบริหารจัดการองค์กร การบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน การบริหารจัดการด้านการตลาด และการบริหารจัดการด้านการผลิต การให้บริการ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับกลางจนถึงระดับมาก สามารถแยกประเด็นรายละเอียดของการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนตามประเด็นต่อไปนี้

1.1) ศักยภาพของผู้นำและการบริหารจัดการองค์กร

ชุมชนควรจัดระบบบริหารจัดการภายในกลุ่มให้มีความชัดเจน ได้แก่ การจัดแบ่งหน้าที่คนในการทำงานชัดเจน จัดคนเข้าทำงานให้เหมาะสมกับความรู้และความสามารถ ปลูกฝังการมี Service mind ให้กับบุคลากรของชุมชนที่ทำหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพ ขณะเดียวกันมีการสร้างเครือข่ายกับชุมชนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอื่นเพื่อที่จะได้แลกเปลี่ยนและช่วยเหลือกันในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพให้นักท่องเที่ยว การหาวิธีการที่จะให้สมาชิกกลุ่มทุกคนรับผิดชอบในงานที่ทำตามบทบาทหน้าที่ของโครงสร้างองค์กรโดยอาจให้ผลตอบแทน

รางวัล กำลังใจ หรือสวัสดิการเป็นแรงจูงใจตามความเหมาะสมและตามความคาดหมายว่าจะทำให้สมาชิกทุกคนพร้อมใจที่จะทำงานอย่างเต็มที่

1.2) การบริหารจัดการด้านการเงิน

ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพควรฝึกการจัดทำบัญชีให้มีระบบเพิ่มขึ้น โดยแสดงรายรับ รายจ่าย ทำบัญชีให้ได้มาตรฐาน มีการคิดต้นทุนและผลตอบแทน และปรับเปลี่ยนทัศนคติเพียงอาชีพเสริมจึงไม่ได้ให้ความสนใจต้นทุน แต่เน้นจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยว แต่ไม่ได้คำนึงถึงรายจ่ายที่แท้จริงจึงก่อให้เกิดการขาดทุนระยะยาว

1.3) การบริหารจัดการด้านการตลาด

ชุมชนควรมีช่องทางในการโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของชุมชน และทำการประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ โดยเข้าไปทำกิจกรรมกับหน่วยงานภาครัฐโดยการออกฐาน หรือให้บริการการส่งเสริมสุขภาพ เช่น การนวด การสาธิตการแปรรูปพืชผักสมุนไพร หรือให้คำแนะนำแก่ประชาชนทั่วไปในการดูแลสุขภาพโดยการรับประทานพืชผักสมุนไพร นอกจากนี้แล้วควรมีการจัดทำโปรโมชั่นการส่งเสริมสุขภาพเป็นระยะ มีการให้ส่วนลดแก่นักท่องเที่ยว

1.4) การบริหารจัดการด้านการผลิตและการให้บริการ

ควรให้ชุมชนจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่มีความหลากหลายโดยทำการเชื่อมโยงกับกิจกรรมท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ ของชุมชน เพื่อให้เกิดความหลากหลายและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนยังต้องการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ วิถีชีวิตชุมชน โดยให้ความสำคัญกับสถานที่และอุปกรณ์ที่จะต้องใช้ในการให้บริการที่จะต้องสะอาดและปลอดภัย เนื่องจากเป็นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ขณะที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการท่องเที่ยวเพื่อดูแลรักษาสุขภาพเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาใช้บริการ ควรมีโปรแกรมในการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการส่งเสริมสุขภาพที่ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกใช้บริการอย่างหลากหลาย ควรจัดที่พักประเภทโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาพักแรมเพื่อก่อให้เกิดความสะดวกในการมาใช้บริการ มีการแนะนำนักท่องเที่ยวในการดูแลสุขภาพ เช่น เพิ่มการทำสมาธิเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ผ่อนคลายทางด้านจิตใจ ก่อให้เกิดความสงบสุขทางจิต หรืออาจจัดทำเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบ Package Tour 1 วัน 1 คืน โดยมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับบริบทของชุมชน เช่น การเดินออกกำลังกายหรือวิ่งตอนเช้า การทำสมาธิ สวดมนต์ไหว้พระตอนกลางวัน การนวดประคบตอนบ่าย การรับฟังคำแนะนำการดูแลสุขภาพตอนเย็น ขณะเดียวกันชุมชนจะต้องเตรียมบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในการให้บริการเชิงสุขภาพ โดยผ่านการ

ฝึกอบรมที่ได้รับมาตรฐาน หรือหากเป็นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรักษา ก็จะต้องได้รับการรับรองจากหน่วยงานของรัฐ เช่น การวางแผนโบราณ ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พยายามหลีกเลี่ยงการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีลักษณะเชิงพาณิชย์มากเกินไป กล่าวคือ มีการจำหน่ายอาหารหรือยาเพื่อเสริมสุขภาพให้กับกลุ่มลูกค้าที่มาใช้บริการบำบัดรักษาสุขภาพ โดยการอ้างสรรพคุณของตัวยาคงกล่าวว่าจะก่อให้เกิดผลดีต่อร่างกายอย่างไร โดยที่ยาซึ่งนำมาจำหน่ายไม่ได้มาตรฐานขาดการรับรองจาก องค์การอาหารและยา ขณะเดียวกันชุมชนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจะต้องไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นการหลอกลวงนักท่องเที่ยว คือ การไม่ให้บุคลากรที่ไม่ได้ทำการฝึกอบรมการบำบัดรักษาสุขภาพเช่น การนวด ซึ่งไม่ได้มาตรฐานและได้รับอนุญาตใบประกอบโรคศิลป์ จากกระทรวงสาธารณสุขมารักษาก่อนนักท่องเที่ยว

2) แนวทางการรักษาสักยภาพและฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของชุมชน

จากการระดมความคิดเห็นระหว่างนักวิจัย ผู้เชี่ยวชาญและชุมชนในประเด็นของแนวทางการรักษาสักยภาพ และดูแลฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน สรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1) สำรวจศักยภาพและฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของชุมชน โดยชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญร่วมกันสำรวจว่าในชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านใดบ้าง โดยทรัพยากรการท่องเที่ยวอยู่ในลักษณะเป็นวัตถุ สิ่งของ หรือเป็นตัวบุคคล เช่น การค้นหาปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์ของชุมชนที่มีอยู่ และเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพ การเจ็บไข้ได้ป่วย ได้แก่ หมอพื้นเมืองที่มีความรู้เกี่ยวกับสรรพคุณของยา พืชผักสมุนไพร การนวดจับเส้น การนวดคลายเส้น สำหรับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นวัตถุและสิ่งของ เช่น อุปกรณ์ที่ใช้ในการส่งเสริมหรือรักษาสุขภาพในสมัยโบราณ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในปัจุบัน ตลอดจนพืชผักสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่น สามารถนำมาใช้เป็นส่วนประกอบของการดูแลและส่งเสริมสุขภาพ

2.2) จัดทำทะเบียนประวัติของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นตัวบุคคล เช่น ปราชญ์ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาสุขภาพ ตลอดจนพืชผักสมุนไพร อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการดูแลและรักษาสุขภาพ

2.3) จัดทำบันทึกรายละเอียดของสรรพคุณและประโยชน์ของพืชผักสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชน ตลอดจนเอกสาร ตำราที่เกี่ยวกับการใช้ยาที่ทำมาจากสมุนไพรในการรักษาสุขภาพ ตลอดจนรายละเอียดเกี่ยวกับทำนวดแผนโบราณ การนวดจับเส้น การนวดคลายเส้น และการนวดฝ่าเท้า

2.4) ทำการจดลิขสิทธิ์ตำรา ทำการนวด และสูตรในการปรุงยาเพื่อป้องกันการลอกเลียนแบบ ขณะเดียวกันชุมชนจะต้องช่วยเหลือกันสังเกตไม่ให้มีการนำเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านี้ไปใช้ในทางที่ผิด และเป็นผลประโยชน์ทางการค้าแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ไม่ใช่เจ้าของลิขสิทธิ์ทางปัญญาดังกล่าว

2.5) สร้างความรู้และความเข้าใจ ตลอดจนทัศนคติของคนในชุมชนให้มองเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในชุมชน โดยเฉพาะการปลูกฝังความรักและความห่วงใยในทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น พืชผักสมุนไพร ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดและมอบไว้ให้กับชุมชน ดังนั้น ผู้นำชุมชน ตัวแทนของหมู่บ้านร่วมกับชุมชนจะต้องมีการจัดเวที เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการสร้างเสริมความรู้ และความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรดังกล่าวเอาไว้

2.6) จัดตั้งคณะกรรมการกลางที่ทำหน้าที่ดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยคณะกรรมการกลางประกอบไปด้วยตัวแทนของคนในชุมชนที่มีความรู้ในการดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน และมีตัวแทนจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วยดูแลและรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน

2.7) สร้างผู้สืบทอดที่มาจากคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน หรือคนวัยหนุ่มสาว โดยให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็นในการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการรักษาสุขภาพเพื่อรักษาของดีและมีคุณค่าเหล่านี้ให้คงไว้สืบต่อไป โดยใช้เทคนิคกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนให้ความสนใจใส่ใจและดูแลรักษาสุขภาพของตนและคนในครอบครัว ชี้ให้เห็นคุณประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นในการส่งเสริมและรักษาสุขภาพ ซึ่งจะช่วยให้ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางเข้ามาใช้บริการและท่องเที่ยวในชุมชน

2.8) สร้างเครือข่ายกับชุมชนใกล้เคียงที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายภาครัฐ โดยการช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความรู้และผู้เชี่ยวชาญ ช่วยทำให้การดูแลและรักษาฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เพราะบางครั้งพลังในการขับเคลื่อนเพื่อดูแลและรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนอาจมีไม่เพียงพอ จำเป็นที่จะต้องมีการหน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยดูแลเสริมหนุนเพื่อให้การดูแลฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประกอบไปด้วย

3) กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

3.1) การสร้างความรู้และความเข้าใจให้แก่คนในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ได้แก่ ทำให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักชุมชนเพิ่มขึ้น เมื่อรู้จักชุมชนเพิ่มก็จะเข้ามาเที่ยวมาใช้บริการภายในชุมชน อันจะช่วยก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชน ช่วยสร้างงานให้แก่คนในชุมชน ทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น หากชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวก็จะช่วยทำให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีความเป็นไปได้สูง

3.2) กระตุ้นและส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ยังคงเอกลักษณ์ของชุมชน ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน กล่าวคือ ให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว การเข้าร่วมในการให้บริการเชิงส่งเสริมสุขภาพ เช่น การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เหมือนกัน เพื่อจะได้ช่วยกันกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวกลางของชุมชนในอันที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

3.3) มีการจัดตั้งกลุ่มการบริหารจัดการในลักษณะของกลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อนหลายกลุ่มในชุมชน โดยมีตัวแทนของแต่ละกลุ่มมาร่วมเป็นกรรมการกลางเพื่อวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานการท่องเที่ยว และทำหน้าที่ในการจัดสรรรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชนอย่างเป็นธรรม ขณะเดียวกันคณะกรรมการกลางดังกล่าวมีหน้าที่สอดส่องดูแลและควบคุมการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้เป็นไปตามวิถีของชุมชน ไม่ทำการดัดแปลงหรือแก้ไขให้เปลี่ยนไปจากเดิม

3.4) ใช้กระแสนของการเอาใจใส่และการดูแลสุขภาพของประชาชนในปัจจุบันมาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กล่าวคือ พยายามณรงค์ให้ประชาชนหันมาเอาใจใส่และดูแลสุขภาพของตนมากยิ่งขึ้น โดยการให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการใช้เวลากับชีวิต สุขภาพของตนโดยพักผ่อนและทำกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรง โดยการเข้ามาสัมผัสกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามชนบท หันมาใช้บริการการบำบัดรักษาโรคแบบภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การนวด อบ ประคบสมุนไพรเพิ่มขึ้น ซึ่งวิธีนี้จะช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการส่งเสริมสุขภาพเพิ่มขึ้น และขณะเดียวกันยังเป็นช่องทางให้ชุมชนสามารถขยายฐานการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้กว้างขึ้น หากนักท่องเที่ยวสนใจและนิยมใช้บริการสุขภาพภายในชุมชนเพราะผู้มาใช้บริการสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวอื่นที่ตนเองรู้จักมาใช้บริการเชิงสุขภาพในชุมชน

4.4.4 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1) แนวทางการเตรียมความพร้อมของทุนมนุษย์ต่ออุปทานการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนโดยนำมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ สามารถสรุปแนวทางการยกระดับศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่ ดังต่อไปนี้

1.1) การบริหารจัดการด้านองค์กร

ควรมีการเตรียมความพร้อมของทุนมนุษย์ในการบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพ ควรฝึกอบรมให้ทรัพยากรบุคคลได้เข้าใจและเห็นถึงความสำคัญของการแบ่งงานกันทำตามหน้าที่ให้เหมาะสมกับความรู้และความสามารถ การวางแผนการดำเนินงานที่มีความชัดเจน เพื่อให้สมาชิกของชุมชนได้ทราบว่าตนเองจะต้องปฏิบัติหน้าที่อะไรบ้าง ณ เวลาใด และต้องแล้วเสร็จเมื่อใด มีการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ เพื่อนำเอาข้อบกพร่องปัญหามาทำการปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินงานให้ดีขึ้น

1.2) การบริหารจัดการด้านการเงิน

ต้องมีการปรับทัศนคติและสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชุมชนให้เห็นถึงความสำคัญของการบันทึกบัญชีอย่างเป็นระบบ เพราะหากชุมชนได้เห็นถึงความสำคัญของการทำบัญชีแล้วก็จะทำการบันทึกบัญชีอย่างสม่ำเสมอ ก็จะทำให้ชุมชนคิดวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง ทราบต้นทุนและกำไรที่แท้จริงของกิจการ ก็จะช่วยให้การจัดสรรเงินมาใช้ในการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรจูงใจให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการออมโดยการระดมทุนเพื่อออมไว้ใช้ในกิจการ เช่น อาจอยู่ในรูปของกองทุนการท่องเที่ยวของชุมชน มีการจัดสรรและกระจายรายได้ให้แก่สมาชิกอย่างเท่าเทียมกัน

1.3) การบริหารจัดการด้านการผลิตและการให้บริการ

ควรให้ชุมชนการท่องเที่ยวเพิ่มทักษะและความรู้ในส่วนของการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจ โดยดึงเอาอัตลักษณ์และภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่น่าสนใจมาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว และควรมีการกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีให้ครบทั้ง 12 เดือน เช่น ในช่วงฤดูฝนควรมีโปรแกรมการท่องเที่ยวประเภทให้นักท่องเที่ยวได้มาศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการทำนา การไถนา การหว่านข้าว การปลูกข้าว การเก็บผลไม้ออกในช่วงฤดูฝน เช่น ลำไย ลิ้นจี่ ในช่วงฤดูหนาวจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ให้

นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเมื่อมาเที่ยว เช่น การเก็บพืชผักผลไม้ที่ออกในฤดูหนาว การเดินป่าเพื่อศึกษาเกี่ยวกับพืช ผักสมุนไพรในช่วงฤดูร้อน เป็นการเยี่ยมชมแปลงสาธิตทางการเกษตร การศึกษาเรียนรู้สรรพคุณของพืชผัก สมุนไพร

กลุ่มท่องเที่ยวควรนำทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างสรรค์โปรแกรมการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้เกิดความหลากหลายและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น แม้จะเน้นจุดเด่นที่แสดงถึงเอกลักษณ์ในการท่องเที่ยวเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น โฮมสเตย์บ้านดินที่บ้านแม่โจ้ การทำนาขั้นบันไดที่บ้านแม่กลางหลวง และน้ำพุที่บ้านหัวทุ่งเชียงดาว เป็นต้น โดยมีกิจกรรมท่องเที่ยวเสริมให้หลากหลาย เพราะนักท่องเที่ยวแต่ละคนมีความชื่นชอบและความสนใจที่แตกต่างกันไป อีกทั้งหากนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เช่น วิถีชีวิตชุมชน ประเพณี พิธีกรรมสำคัญ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ในส่วนของการเตรียมความพร้อมในด้านการใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยมีคฤหบดีท้องถิ่นจะต้องพัฒนาทักษะการใช้ภาษาได้หลายภาษา เพราะนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนมีหลากหลายเชื้อชาติ ขณะเดียวกันจะต้องฝึกคฤหบดีให้มีความรู้ทางด้านการเกษตรและสามารถอธิบายให้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้อย่างถูกต้อง เพื่อที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้มีความรู้เกี่ยวกับการเกษตรได้อย่างแท้จริง โดยมีการเตรียมความพร้อมให้กับคนรุ่นใหม่ ได้แก่ เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคฤหบดีท้องถิ่นให้มากขึ้น โดยอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรเพื่อที่จะช่วยชุมชนในการต้อนรับและให้บริการ นักท่องเที่ยว การกระตุ้นให้ชุมชนเห็นถึงความสำคัญในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยใช้สื่อให้เป็นประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์ ฝึกทักษะ ความรู้ให้คนในชุมชนสามารถสร้างสื่อในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวได้โดยชุมชนเอง เพราะจะทำให้ชุมชนสามารถรู้ได้อย่างแท้จริงว่าควรจะนำเสนอการท่องเที่ยวของชุมชนในรูปแบบใดถึงจะเหมาะสม และสามารถทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจตลอดจนสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชน

กลุ่มท่องเที่ยวควรมีสถานที่พักผ่อนและพักผ่อนที่สะอาดและปลอดภัย เพื่อรองรับแขกที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน และคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของชุมชนที่ไม่ต้องปรับแต่งเพิ่มเติมอะไรมากนัก มีการพัฒนาคฤหบดีท้องถิ่นให้สามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสารที่ถูกต้องและเข้าใจง่าย รวมถึงภาษาอังกฤษที่สามารถโต้ตอบกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้เป็นอย่างดี ตลอดจนการพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้สามารถเป็นคฤหบดีท้องถิ่นให้มากขึ้น โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนในชุมชน อย่างไรก็ตามภาษาท้องถิ่น (ภาษาพื้นเมืองและภาษาชนเผ่า) ก็ควรใช้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความหลากหลายและมีเสน่ห์ในการสื่อสาร ในส่วนของการประชาสัมพันธ์นั้น การใช้ป้ายเสียงและบุคลากรควรต้องพัฒนาให้ดีขึ้น ลดความประหม่าและเขินอาย สร้างความมั่นใจใน

ตนเอง และฝึกทักษะการพูดที่ฟังแล้วรู้สึกสบายและน่าสนใจ นอกจากนั้นการประชาสัมพันธ์ควรสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว สื่อที่ผลิตขึ้นมาไม่ควรมีรายละเอียดของข้อมูลมากเกินไป ควรใช้รูปภาพบอกเล่าเรื่องราว เพราะภาพถ่ายเพียงหนึ่งภาพสามารถสื่อความหมายได้มากมาย

2) แนวทางการรักษาสถักยภาพและฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

2.1) สำรวจศักยภาพและฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน โดยชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญร่วมกันสำรวจว่าในชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอะไรบ้าง และให้ทำการจัดแยกประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวออกเป็นหมวดหมู่ เช่น พืช ผัก ผลไม้ การทำนา การทำสวน การทำไร่ การประมง

2.2) อนุรักษ์การทำการเกษตรแบบดั้งเดิม โดยใช้ควายไถนาแทนการใช้เทคโนโลยี การใช้คนเก็บเกี่ยวข้าวแทนการใช้รถเกี่ยวข้าว ใช้การดำนาแบบดั้งเดิม เพราะจุดนี้จะเป็นจุดสำคัญที่จะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชม และศึกษาเรียนรู้การทำเกษตรแบบดั้งเดิมของชุมชน

2.3) สร้างความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติของคนในชุมชนให้มองเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการทำการเกษตร โดยเฉพาะการปลูกฝังความรักและความห่วงใยในการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่บรรพบุรุษได้มอบไว้ให้กับชุมชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนจะต้องได้รับการศึกษา เรียนรู้เกี่ยวกับการเกษตรของท้องถิ่น

2.4) จัดหาคนที่รับผิดชอบและดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน โดยอาจจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการของชุมชนทำหน้าที่ดูแลฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อยู่ในวาระ 2 ปี คณะกรรมการกลางประกอบไปด้วยคนในชุมชนที่มีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน และมีความเสียสละที่จะเข้ามาช่วยดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน

2.5) จัดโครงการนำร่องเพื่อเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมให้คนในชุมชนได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการดูแลและรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยมีเทคนิคคือบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วมจะได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้งที่เป็นประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและที่เป็นผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น การประกาศเกียรติคุณ การยกย่อง ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนได้เห็นคุณค่า และความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

3) กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3.1) การสร้างความรู้และความเข้าใจให้แก่คนในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดรายได้และชื่อเสียงแก่ชุมชน โดยจะต้องเน้นให้ชุมชนยังคงรักษาวิถีชีวิตแบบเดิมที่ชุมชนมีอยู่ อย่าทำตามสมัยนิยมโดยการทำการหรือดัดแปลงสิ่งต่าง ๆ ให้แตกต่างไปจากวิถีชีวิตที่ชุมชนควรมี โดยเน้นให้ชุมชนใช้กระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่ทุกครัวเรือนจะต้องร่วมมือร่วมใจกันในการอนุรักษ์วิถีชีวิตเดิมของชุมชน

3.2) ควรมีการจัดตั้งกลุ่มที่ทำหน้าที่บริหารจัดการกลางการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งมาจากการคัดเลือกโดยสมาชิกทุกคนในชุมชน ทำหน้าที่บริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน รวมถึงการจัดสรรรายได้และรายจ่ายของชุมชน

3.3) มีการคัดเลือกบุคคลจากทั้งภายในและภายนอกชุมชนเข้ามาตรวจสอบ ติดตาม และให้คำแนะนำปรึกษาการดำเนินงานของคณะกรรมการกลางที่ทำหน้าที่ดูแลการท่องเที่ยวของชุมชน

4.4.5 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

1) แนวทางการเตรียมความพร้อมของทุนมนุษย์ต่ออุปทานการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยการวิเคราะห์สถานการณ์สามารถสังเคราะห์การเตรียมความพร้อมของทุนมนุษย์ต่ออุปทานการท่องเที่ยว

1.1) การบริหารจัดการด้านองค์กร

ชุมชนควรจัดระบบบริหารจัดการภายในกลุ่มให้มีความชัดเจน ได้แก่ การจัดแบ่งหน้าที่คนในการทำงานให้มีความชัดเจน จัดคนเข้าทำงานให้เหมาะสมกับความรู้และความสามารถปลูกฝังให้มีความรักในการให้บริการให้กับบุคลากรของชุมชนที่ทำหน้าที่แนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ มีการกำหนดคกฏกติกาของการเข้ามาเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของนักท่องเที่ยว

ประธานกลุ่มท่องเที่ยวควรปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของตนเองจากเดิมที่ต้องเข้าไปทำงานทุกส่วนในกรณีที่สมาชิกกลุ่มไม่รับผิดชอบงาน เปลี่ยนเป็นการติดตามและกระตุ้นบ่อย ๆ ร่วมกับการลงมือทำด้วยกันแทน โดยต้องแสดงให้เห็นว่าสมาชิกกลุ่มทุกคนมีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน นอกจากนั้นแล้วควรกำหนดแผนการทำงานไว้อย่างต่อเนื่องล่วงหน้า พร้อมกับชี้แจงให้ทุกคนทราบโดยทั่วกัน ซึ่ง

แผนการทำงานไม่จำเป็นต้องระบุวันที่ชัดเจน แต่อาจกำหนดเป็นสัปดาห์ในแต่ละเดือนให้เกิดความยืดหยุ่นในการทำงาน

1.2) การบริหารจัดการด้านการเงิน

กลุ่มท่องเที่ยวควรจัดแบ่งกลุ่มทางบัญชีและมีการแจกแจงรายละเอียดของรายรับและรายจ่ายที่ชัดเจน โดยผู้ดูแลด้านการเงินควรนำข้อมูลด้านการเงินทั้งหมดมานำเสนอให้สมาชิกอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์ทิศทางการทำธุรกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจะให้เห็นได้ว่ากลุ่มไม่ควรกำหนดต้นทุนที่ค่อนข้างต่ำเกินไปจนทำให้คิดค่าบริการต่ำตามไปด้วยเพียงเพราะต้องการเน้นปริมาณของนักท่องเที่ยว ซึ่งสิ่งที่ตามมาคือการขาดทุน จนทำให้สมาชิกบางคนไม่อยากทำงาน ฉะนั้นจึงควรนำข้อมูลด้านการเงินมาเป็นส่วนหนึ่งในการวางแผนโปรแกรมการท่องเที่ยวในทุกกระบวนการ

1.3) การบริหารจัดการด้านการตลาด

กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนควรจัดทำแผ่นพับแสดงเรื่องราวประวัติแบบย่อ ๆ ของสถานที่สำคัญของประวัติศาสตร์ของชุมชนแจกให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชม เพื่อจะได้ทำการศึกษาไว้เป็นเบื้องต้น อันจะช่วยทำให้นักท่องเที่ยวได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชุมชน และเป็นสิ่งดึงดูดที่สำคัญให้นักท่องเที่ยว มีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ของชุมชนต่อไป

นอกจากนี้ ชุมชนท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ควรประชาสัมพันธ์สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ผ่านทางสื่อต่าง ๆ ให้หลากหลายและกว้างขวางขึ้น การจัดกิจกรรมแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชนเพิ่มขึ้น เช่น การสงฆ์พระธาตุเจดีย์ การเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ย้อนยุค ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ การแสดงแสง สี เสียงในงานประเพณีที่สำคัญ เช่น ลอยกระทง สงกรานต์ การครบรอบการก่อตั้งชุมชน

กลุ่มท่องเที่ยวควรมีความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ชัดเจนและถูกต้อง พร้อมกับการวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างละเอียดว่าสถานที่ใด ควรนำมาเป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวและกิจกรรมใดควรนำมาเป็นส่วนเสริมเพิ่มเติม ซึ่งต้องสามารถเสริมหนุนกันให้เกิดความหลากหลายของการท่องเที่ยวได้ จึงจะทำให้กลุ่มสามารถจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชน การนำวิถีชีวิตชุมชนเข้าร่วมด้วยจะยิ่งทำให้มีความน่าสนใจโดยโยงเข้ากับทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น โบราณสถาน วัดเก่า ภูมิปัญญาตุ๊กตาปั้นดินเผา เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันนี้นักท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่ที่เข้ามาในชุมชนเป็นนักเรียนและนักศึกษาที่เข้ามาค้นหาความรู้ ทำรายงาน และเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทางกลุ่มจึงควรขยายกลุ่มพื้นที่การท่องเที่ยวให้กว้าง ฉะนั้นโปรแกรมการท่องเที่ยวควร

จัดทำหลากหลายรูปแบบเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวให้ครบถ้วนทุกกลุ่มของนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน นักศึกษา กลุ่มชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ดังนั้นจึงควรมีโปรแกรมการท่องเที่ยวทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยโปรแกรมการท่องเที่ยวระยะสั้นส่วนใหญ่ควรจัดประมาณ 2-3 ชั่วโมง เช่น การนั่งรถลงชมโบราณสถานและวิถีชีวิตชุมชน รวมถึงการซื้อของที่ระลึกจากชุมชน เช่น ตุ๊กตาปั้นดินเผา และพืชผลแปรรูปของชุมชน เป็นต้น ส่วนโปรแกรมการท่องเที่ยวระยะยาวอาจจะเป็น 1-2 วัน ซึ่งจะต้องเพิ่มกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวและให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การปั้นตุ๊กตาดินเผา การชมการแสดงศิลปวัฒนธรรมและร่วมแสดง (การฟ้อนรำ) กับชุมชน รวมถึงการร่วมกับประเพณีอาหารแบบพื้นเมืองร่วมด้วย

1.4) การบริหารจัดการด้านการผลิตและการบริการ

การบริหารจัดการด้านการผลิตและการให้บริการ ควรให้ชุมชนจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวในลักษณะของการถ่ายทอดความรู้เชิงประวัติศาสตร์ของชุมชนให้กับนักท่องเที่ยวในด้านประวัติความเป็นมาของชุมชน การก่อตั้งชุมชน บุคคลสำคัญที่ทำคุณประโยชน์แก่ชุมชนในอดีตที่ผ่านมา สถานที่สำคัญของประวัติศาสตร์ของชุมชน เช่น โบราณสถานเวียงท่ากาน ควรมีการถ่ายทอดความรู้เชิงประวัติศาสตร์ของโบราณสถาน ได้แก่ วัดร้างต่าง ๆ ที่มีจำนวนมาก ชากโบราณวัตถุที่ขุดพบในวัดร้างต่าง ๆ เช่น พระพุทธรูป เครื่องใช้ต่าง ๆ เจดีย์ ภาวนาด หลัทธิศาจารย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของโบราณสถาน โบราณวัตถุดังกล่าว ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ภาษาของชุมชนในยุคหนึ่ง ๆ ขณะเดียวกันชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ควรจัดยานพาหนะในการเยี่ยมชมโบราณสถานเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวและจะเป็นสิ่งที่จะช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันควรมีการจัดทำข้อมูลประวัติความเป็นมาของสิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ออกมาให้ชัดเจน โดยทำเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น เป็นเอกสารในรูปแบบของหนังสือ ทำการเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์

นอกจากนี้แล้ว มีเหตุผลที่ควรมีความรู้เป็นอย่างดีในด้านประวัติศาสตร์ของชุมชนโดยสามารถเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุของชุมชนได้อย่างลึกซึ้ง เพราะจะช่วยให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างละเอียดและถูกต้อง ขณะเดียวกันควรมีความรู้ทางด้านภาษาต่างประเทศเพื่อจะสามารถติดต่อสื่อสาร การอธิบายหรือเล่าเรื่องราวสำคัญทางประวัติศาสตร์แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้

กลุ่มท่องเที่ยวควรรสร้างเครือข่ายที่พักในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอาจเป็นเครือข่ายกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือโรงแรม เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักค้างคืนบริเวณใกล้ชุมชน หรืออาจมีสถานที่สำหรับกางเต็นท์ กรณีนักท่องเที่ยวต้องการสัมผัสบรรยากาศของชุมชน สามารถสร้างรายได้เพิ่มเติมให้กับโปรแกรมการท่องเที่ยว และในส่วนของ การติดต่อ สื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งถึงแม้จะมีไม่มากก็ตามแต่ก็ควรพัฒนาการใช้ภาษาให้ดีขึ้น โดยเฉพาะศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนและประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละจุด สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยควรพัฒนาการใช้ภาษาไทยให้ดีขึ้นเช่นกัน ซึ่งหากมีความรู้ความสามารถเหล่านี้แล้ว ก็จะสามารถถ่ายทอดเรื่องราวและสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้อย่างสนุกสนาน โดยมีมนต์เสน่ห์ของภาษาพื้นเมืองร่วมด้วย นอกจากนั้นแล้วการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ควรเน้นการนำเสนอการขายสินค้าของชุมชนร่วมด้วยอย่างเหมาะสม แต่ต้องไม่มากจนเกินไป

2) แนวทางการรักษาสภาพ และฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชน

จากการระดมความคิดเห็นระหว่างนักวิจัย ผู้เชี่ยวชาญและชุมชนในประเด็นของแนวทางการรักษาสภาพ และดูแลฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน สรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1) สืบวิจัยสภาพและฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชน โดยชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญร่วมกันสำรวจว่าในชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่สำคัญอะไรบ้าง โดยทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อยู่ในรูปของโบราณสถาน โบราณวัตถุ คัมภีร์ ตำรา เครื่องถ้วยชาม เตาเผา โดยทำการรวบรวมและจัดทำบัญชีแยกประเภทข้าวของเครื่องใช้ออกเป็นหมวดหมู่ และทำการจดทะเบียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศิลปากร เพื่อรักษาเป็นสมบัติของแผ่นดิน

2.2) ทำการบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ตามเท่าที่ความสามารถของชุมชนจะกระทำได้ โดยผู้นำของชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ปราชญ์ชาวบ้าน ตลอดจนบุคคลในชุมชนที่เป็นที่นับถือของคนในชุมชนจะต้องร่วมมือกันในการส่งเสริมและปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนในชุมชนมีความรักและหวงแหนในทรัพยากรการท่องเที่ยวอันล้ำค่าของชุมชน โดยจะต้องให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น กำหนดกฎ ระเบียบ เพื่อรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านี้

2.3) ดึงเอาศักยภาพฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน แต่คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชุมชน กล่าวคือ ชุมชนจะต้องมีการระดม

ความคิดเห็นเพื่อนำเอาทรัพยากรทางประวัติศาสตร์มาเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้ โดยจะต้องให้คนในชุมชนได้รับผลประโยชน์ร่วมกันในรูปแบบของรายได้ เช่น แหล่งโบราณสถานที่มีสภาพพื้นที่เป็นคูน้ำ บึง หรือวัดร้าง สามารถทำให้ชุมชนเกิดรายได้ โดยสามารถปรับเป็นแหล่งพื้นที่ทางการเกษตรได้ เช่น การปลูกผักบริเวณรอบพื้นที่คูน้ำ บึง คลอง ให้คนเข้าเยี่ยมชม พร้อมกับสามารถเก็บผักไปรับประทาน หรือนำไปปรุงอาหารได้ โดยทางชุมชนจะต้องคิดอัตราค่าบริการในการเข้าชมและการจำหน่ายผักหรือพืชทางการเกษตรอื่น

2.4) ช่วยกันระดมทุนเพื่อเก็บเป็นกองกลางในการบูรณะโบราณสถาน โบราณวัตถุ โดยจะต้องนำรายได้ส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวหักเข้ากองกลาง บำรุงบูรณะโบราณสถาน โบราณวัตถุ ขณะเดียวกันควรมีการระดมทุนในรูปแบบอื่น เช่น การทอดผ้าป่า การทอดกฐิน การขอรับบริจาคจากชุมชนและนักท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำเอาเงินมาทำการบูรณะและบำรุงรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุดังกล่าว

2.5) จัดตั้งคณะกรรมการกลาง โดยมาจากการเลือกของคนในชุมชนทำหน้าที่บริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยจะต้องมีคำตอบแทนให้คณะกรรมการเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่

3) กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

3.1) การสร้างความรู้และความเข้าใจให้แก่คนในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดรายได้และชื่อเสียงแก่ชุมชน โดยจะต้องเน้นให้ชุมชนยังคงรักษาวิถีชีวิต โบราณสถาน โบราณวัตถุที่ชุมชนมี อย่าพยายามดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ต่างไปจากเดิม โดยเน้นให้ชุมชนใช้กระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุของชุมชน

3.2) กระตุ้นและส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยการระดมพลคนในชุมชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ เข้ามาช่วยกำหนดกิจกรรมที่จะขับเคลื่อนการท่องเที่ยว เช่น การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โดยให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนร่วมกันกำหนดรูปแบบของรายละเอียดที่ต้องการนำเสนอให้กับนักท่องเที่ยวได้รับชมและทราบถึงการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยเน้นถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นศูนย์กลาง และสามารถเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในชุมชน

3.3) มีการจัดตั้งกลุ่มการบริหารจัดการในลักษณะของกลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อน หลายกลุ่มในชุมชน โดยมีตัวแทนของแต่ละกลุ่มมาช่วยเป็นกรรมการด้วย เพื่อ

วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานการท่องเที่ยวและทำหน้าที่ในการจัดการรายได้ให้ชุมชนอย่างเป็นธรรม ขณะเดียวกันคณะกรรมการกลางดังกล่าวมีหน้าที่สอดคล้องและดูแล ตลอดจนควบคุมการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ให้เป็นไปตามอัตลักษณ์เดิม

3.4) ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเจรจาร่วมกับกรมศิลปากรในการจัดโซนนิ่งการดูแลและความรับผิดชอบในโบราณสถาน กำหนดขอบเขตพื้นที่การดูแลให้ชัดเจน การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ระหว่างชุมชนและภาครัฐ เพื่อป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน

